

Per la veu els coneixereu

Des que s'implantà TV3, han augmentat enormement les empreses de doblatge. Un llarg i dificultós procés que, a part de no ser reconegut, és una font de polèmica. Sobretot, si es canvia perillosament la veu del Magnum... i del Carson. Tota l'audiència tremola.

Eduard Company

No és ell qui m'interessa —diu l'Equalitzador.

L'home que té enfront d'ell respon en anglès una locució curta, inintel·ligible. Darrere d'ambdós personatges, ara enfocats des d'un pla mitjà, una estança semblant a una comissaria, on diversa gent va amunt i avall, enfeïnada.

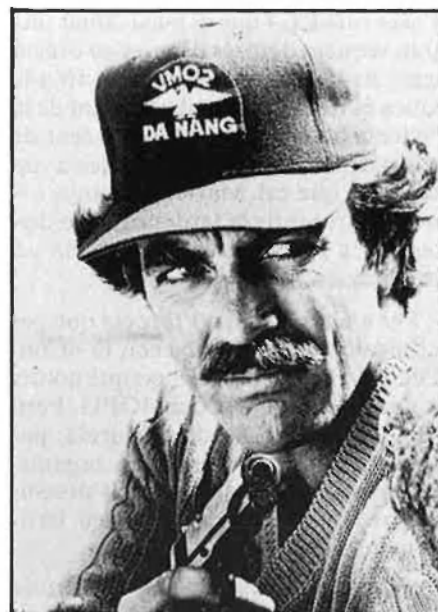
De sobte, la imatge s'atura un ins-

tant. Es rebobina. La pantalla mostra les típiques ratlles blanques.

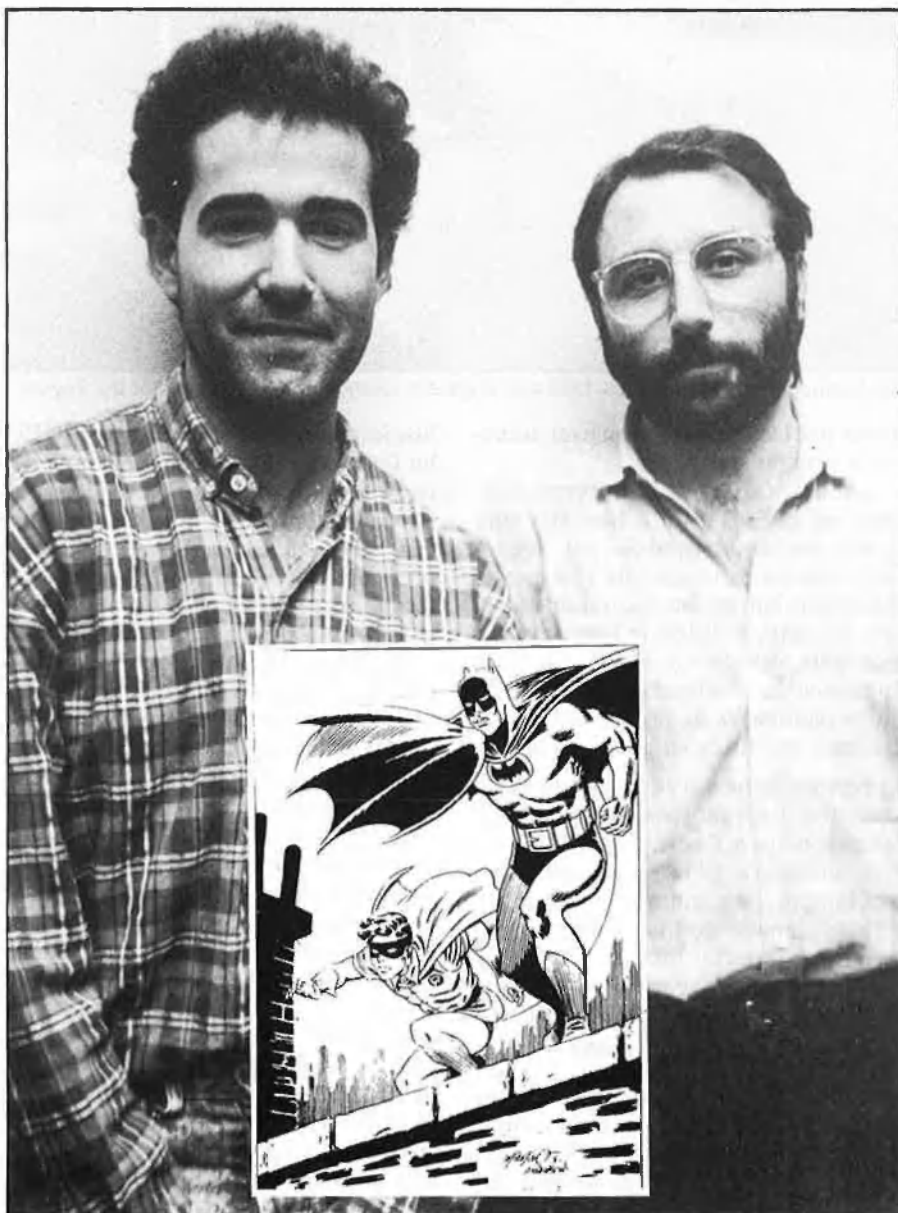
—Tornem-hi —diu el director de doblatge.

—No és ell qui m'interessa —diu altra volta l'Equalitzador.

Rebobinat. Aquesta vegada, la situació té l'aparença que adopta un aire maquinal, com si el fet de passar la seqüència fos una decisió coordinada entre totes les persones que s'estan a l'estudi, assumida com a perfectament natural. Potser és que alguna cosa no

Dalt, Magnum, una veu polèmica. Baix, Quim Roca (Robin) i Toni Sevilla (Batman).

ha eixit com calia, imprecisió que al periodista se li escapa. Els mecanismes utilitzats en el doblatge, quan s'arriba a un cert nivell, al màxim en aquest cas, passen per alt a qui no està avesat a aquests minuciosos quefers.

Un lleu moviment d'ulls permet d'observar el tècnic, enllà d'un vidre rectangular i amplíssim, darrere d'un complex pannel amb tot de botons, ressorts, monitors, cables, etc. Des de l'estudi, una habitació simple i reduïda, condicionada amb la decoració pròpia de les sales insonoritzades, és impossible veure del tècnic més que el seu rostre, atent a la feina. S'intueixen els exercicis, manifestes en la pantalla del monitor de l'estudi, que duu a terme, perfectament sincronitzats a les ordres del director, per posar en pantalla l'escena que és subjecte del procés delicat de doblatge.

La mateixa escena torna a eixir al monitor. L'Equalitzador apareix en un primer pla.

—No és ell qui m'interessa —repeteix.

Pot comprovar-se, aleshores, que sota la susdita frase, pronunciada ara amb un lleuger to distint, el personatge conserva la veu original, en anglès, igual que el seu inter·locutor. La veu en català, posada per Lluís Marco, hi

DOMÈNEC UMBERT

DOMÈNEC UMBERT

Joan Pera és Tommy Carson, Kenny Everett —l'home dels mil rostres— i Frank Spencer, l'«Estrellat».

queda al damunt, ofegant-la. No cal fixar-s'hi gaire per adonar-se de la correspondència entre el to i el significat del que diu l'Equalitzador i el to i el significat del que pronuncia el doblador.

—Va, que ara ho enregistrem —diu el director.

La mateixa escena, després del pertinent rebobinat, ix una altra volta a la pantalla. Però sense cap mena de so. A la sala hi ha un silenci expectant, i Lluís Marco diu:

—No és ell qui m'interessa.

El monitor repeteix la seqüència doblada.

—No és ell qui m'interessa —diu l'Equalitzador, ara ja en un nítid i perfecte català. Exactament tal com s'emeta cada dimarts al vespre per TV3.

Un cortès descans perquè el fotògraf prengui les instantànies acordades.

«Mira —explica Lluís Marco—, jo provinc del teatre, tot i que vaig començar bastant tard. Abans feia d'executiu, però no van anar-me bé les co-

ses i em vaig arruïnar. Llavors, als trenta-tres anys, vaig engrescar-me a fer d'actor, i, d'aquí, vaig passar al doblatge. Ara, com podeu veure, doblo el personatge de l'Equalitzador i, a part, poso igualment la veu al Tsé, el negre de la sèrie del *Magnum*, i també tenia un paper al *Dancing days*, el del Franklin».

En el món, sovint massa desconegut, del doblatge, és una cosa usual que els actors treballin amb més d'un personatge alhora. Com en el cas de Lluís Marco, Alfred Luchetti dobla el Gargamel, de la sèrie dels *Barrufets*, i Robert Carson, de *Carson & Carson, advocats*. Per la seva banda, Joan Pera és la veu de Tommy Carson, de Frank Spencer, de la popular sèrie *N'hi ha que neixen estrellats*, i del noi seriós de *Ràdio Cincinatti*. Quim Roca, en el mateix sentit, dobla Robin, de *Batman*, i també tenia assignada una veu secundària a la sèrie *Gent del barri*.

Aquesta norma, més o menys comuna als actors de doblatge, és negligida

per Josep Maria Torruella, que fa només de l'Azrael en els dibuixos animats dels *Barrufets*. «El que passa —explica Torruella— és que la meua feina és de productor de doblatge d'Estudis Carbonell, i, mira, faig l'Azrael perquè és un paper curt, diu molt poca cosa. També, perquè el meu català és molt limitat, i el gat Azrael s'expressa bastant amb onomatopeies.

Enamorar-se del personatge

«No crec que l'Equalitzador sigui un personatge feixista —comenta Lluís Marco—, sinó més aviat una persona desenganyada, decebuda, i per aquesta causa s'ha endurit molt i es dedica a anar per la vida de valent, a l'americana. De fet, és una sèrie de lladres i serenos, on l'Equalitzador, en un moment donat, va i li agafa la vena sensible i fa entendre totes les dones. No és que sigui feixista, però sí que té una escala de valors molt personal».

Gargamel, el personatge dels *Barru-*

fets que dobla Alfred Luchetti, és el dolent de la sèrie. Segons Luchetti, «a mi em va fer molta alegria que m'escollissin per doblar aquest personatge, perquè no només m'oferien un barrufet normal i corrent, sinó que era el dolent, i no el dolent radical, sinó el dolent a qui totes les coses ixen malament. O sigui, que més que dolent, és un desgraciat, un pobret, que fa una mica de *penona*, i aquests són els personatges que m'agraden».

A qui no li ix ni una, de bé, és al Frank Spencer, conegut popularment com a «l'estrellat». No hi ha enginy, mecanisme o fins i tot edifici que se li resisteixi. Com els detergents que anuncien per televisió, «pot amb tot». Joan Pera, que el dobla al català, capgira hàbilment els termes: «Si en comptes de ser el Joan Pera, jo fos el Frank Spencer, estaria molt content». ¿Per què? «Home, perquè estaria en un país on el teatre té una vitalitat tremenda i on es reconeixen els valors personals, cosa que, aquí, no és que no es reconeguïn els valors positius, és que només es reconeixen els defectes. Per això, estaria content».

Gran part de la clau de l'èxit de *N'hi ha que neixen estrellats* correspon també a la veu que Joan Pera cedeix a Michael Grawford, l'«estrellat». «Sí —explica Joan Pera—, la veu que fa l'Spencer, el seu riure, els balbuceigs, tot això també ix a l'original. El que passa és que no és tan acusat com ho interpreto jo. Perquè amb l'«Estrellat» m'he permès el luxe —cosa que no es fa en doblatge— d'adaptar-lo purament a la personalitat de Joan Pera, i també ho vaig fer amb el Kenny Everett».

Batman és el personatge fet sèrie de televisió que tanta fama va agafar en còmic. Junt a ell, sempre, el jove Robin, l'amic de l'home-rat-penat. Quim Roca, el doblador de Robin, comenta la sèrie: «Cal tenir en compte —diu— que *Batman* és un treball antic, té ja vint anys, i es nota. Malgrat tot, té una bona acceptació entre els nanos. I és que l'has de veure amb esperit de *crio*, ja que és tan fantàstica que, com a adult, no t'ho acabes d'empassar».

«*Batman* —continua Quim Roca— representa el personatge fred, calculador, i, per contra, Robin és l'apassionat, el jove. En diversos capítols de la sèrie hi ha moltes notes d'urbanitat, incisos de moralitat que, a vegades, no vénen al cas. En un capítol hi ha una dona que beu, i el *Batman* es passa una bona estona comentant-li les excel·lències dels sucus de fruites. És una sèrie una mica passada. El personatge que doblo jo, el Robin, em fa gràcia pels tòpics que usa en el llenguatge. Diu sempre: «¡Ostres!», i «¡Per tots els (el que sigui) del món!»». El que et comentava, que és rondinaire, impulsiu, apassionat».

Carson&Carson, advocats és el serial que just després del Telenotícies ix en antena, encara que no és la primera vegada que s'emet en tant que sèrie. És la tercera reposició, amb la inclusió lògica de nous capítols. La família Carson és, a hores d'ara, tan familiar com el cafè de sobretaula. Alfred Luchetti posa la veu, en aquesta última tongada de capítols, al fill mitjà de l'autoritari Godfrey. «En el paper de Robert Carson, he substituït un company que el doblava anteriorment —diu Luchetti—. Faig un Robert amb

el qual em sento molt identificat, segurament perquè m'he pogut enamorar d'ell en els quatre mesos que ha durat el treball. En fer el canvi, vaig intentar que no es notés molt la veu nova, però una mica no pots evitar-ho. Penso que, en aquest sentit, la gent hauria de ser comprensiva; l'actor d'abans, l'Enric Redondo, no va poder continuar doblant-lo, i s'havia de fer per nassos el canvi de veu. El que no podia fer-se era deixar sense doblar-lo, que tots els Carson parlessin en català i que el Robert ho fes en australià. Home, divertit sí que ho seria... Però no, s'havia de fer».

Volem les veus d'abans

Hi ha personatges, com l'esmentat Robert Carson, que en el doblatge reben més d'una veu. També és comú que un mateix doblador posi la seva veu a més d'un personatge, com també s'ha comentat. El que resulta inusual, tanmateix, és que la mateixa veu sigui suficientment versàtil per a eixir dels llavis de l'Equalitzador i del Tsé, l'amic negre del Magnum. Lluís Marco, que dobla aquestes darrers personatges, comenta: «És difícil, sí, però encara ho és més si tens en compte que l'Equalitzador és molt més vell que jo; quasi podria ser el meu pare. Sort que l'actor que l'interpreta és molt bo i assoleix que totes les situacions siguin creïbles. Imagina't, si no, que l'Equalitzador, que encara, malgrat la seva edat, conquesta un munt de dones, no fos un personatge creïble. Seria ridícul. Tenir un bon actor per a doblar, t'ajuda moltíssim».

«Posar la veu al Tsé, sí, té dificultats, perquè els negres tenen la seva veu

UN BELLÍSSIM CADAVER BARROC

Josep Piera

Un llibre sobre una ciutat apassionant, Nàpols, que és alhora una intensa aventura vital i cultural.

Cara i Creu, 53. 176 pàgines

De venda a totes les llibreries.

Josep Piera

25 ANIVERSARI
D'EDICIONS 62
1962-1987

Carson havia arribat a ser un personatge molt popular i estimat. Però el refús del públic ha estat només cosa d'unes setmanes, ja que la gent ha acabat per creure's de nou el personatge. De qualsevol forma, això és una qüestió pròpia de la nostra professió. No-

Josep Maria Torroella (Azrael) i Alfred Luchetti (Gargamel), amb els seus personatges.

particular. Per treballar amb aquests dos personatges tan diferents haig de forçar la veu, canviar-la. Talment com si les cordes vocals fossin cordes de guitarra. Però, bé, jo em quedo amb el Tsé. Com a personatge m'hi identifico més, és més jove, més dinàmic».

Un cas semblant de versatilitat és el que explica Joan Pera. «Vaig doblar el *Kenny Everett Show* —diu—, i com que el Kenny es disfressava i interpretava molts personatges, el *rocker*, el *punkie*, l'actriu porno que creuava les cames mentre deia: «Això sí, Michael, tot està fet amb el millor gust possible», etc., vaig haver de fer moltes classes de veus. El que passa és que m'he especialitzat bastant amb els personatges còmics, que fan riure. Per això, per a no encasellar-me massa en aquests papers, a la sèrie *Ràdio Cincinatti*, com que la dirigeixo jo mateix, vaig voler fer el personatge central, que és el galan, el seriós, l'únic que no és específicament humorístic. Per la mateixa raó, en l'última emissió de *Carson&Carson*, *advocats*, doblo el fill petit, el Tommy».

Però, pel rebombori armat, el que l'audiència no suporta amb gaire consideració és que en una sèrie d'èxit com pot ser *Carson&Carson*, *advocats* o *Magnum*, a l'hora d'emetre'n una segona tongada de capítols, les veus que doblen els personatges principals —sobretot la del *Magnum* i la de quasi la nissaga sencera dels Carson— apareguin en català cedides per uns altres actors.

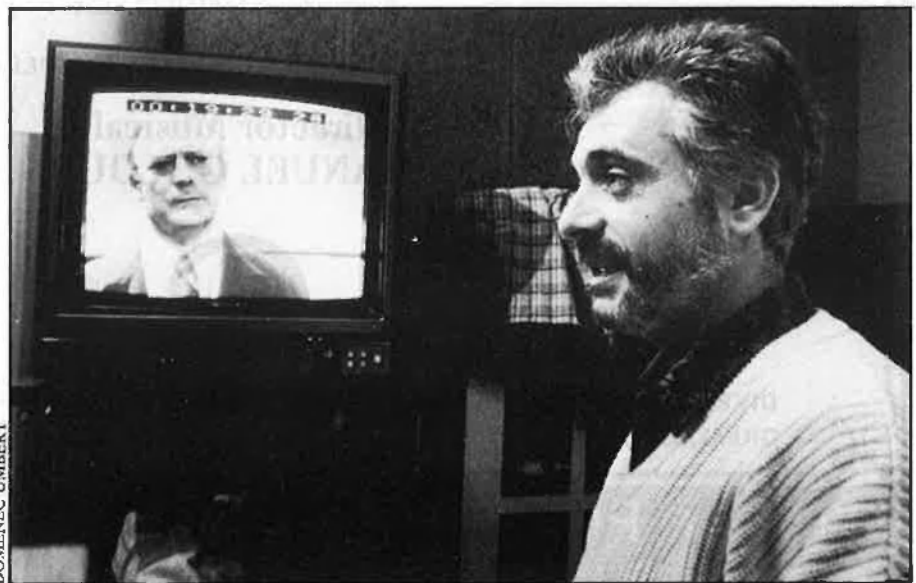
En el cas de *Magnum*, l'actor de doblatge que li havia posat la veu originalment és Josep Lluís Sansalvador,

tota una institució en el món del doblatge —ell és la veu castellana de Humphrey Bogart—, que, tanmateix, ha declinat amb vehemència efectuar cap tipus de declaració. Malgrat això, es veu que la possibilitat de dirigir la seva pròpia empresa de doblatge, amb l'escreix de feina que suposa aquest fet, ha estat la causa que no hagi pogut adquirir el compromís de posar la seva veu als capítols nous de *Magnum*.

L'imponderable que no va fer possible que la veu catalana del Godfrey Carson s'escoltés en l'última emissió de capítols de la sèrie, posada per Josep M. Angelat, va ser la malaltia d'un familiar del doblador. Joan Pera, el director actual del doblatge de la sèrie explica que «comprenc que hi hagi hagut polèmica, justament perquè el pare

més cal tenir present que a Amèrica, als Estats Units, és molt usual, l'intercanvi aquest. I no tan sols de veus, sinó també d'actors. Passa sovint que, en una sèrie, una actriu que faci el paper d'una mare, per exemple, a partir d'un determinat capítol, el mateix personatge estigui interpretat per una altra actriu, i no passa res. Si les circumstàncies obliguen, el canvi s'ha de fer».

Lluís Marco creu que el públic té raó, en les seves protestes, «però des del punt de vista de la nostra especialitat les coses són molt distintes. Treballem amb una programació irregular i sempre amb presses. El pitjor és que hi ha una part de l'audiència, per exemple, els cecs, a qui els canvis de veu dels personatges poden desorientar molt». □

Lluís Marco, la veu de l'Equalitzador i de Tsé, l'amic de *Magnum*.

DOMÈNEC UMBERT